

ב"מ נה

משה שווערד

1. חידושי הרמב"ן מסכת בבא מציעא דף נה עמוד א

הא דתנן האונאה ארבעה כסף. תמהני מאי שיעורא והלא פחות מכאן ויתר על כן נמי אונאה הויא, אטו מפני שהיא אונאה לסלע איכפל תנא למיתני שיעורא דאונאת סלע יותר מכל שאר אונאות, ואין שיעור זה דומה לשיעור הטענה שתי כסף שאינה בפחות מכאן ולא לשאר השיעורין השנויין כאן, ויש לפרש שלא בא תנא זה אלא למנות שיעורין שנתנו חכמים במעין של כסף, ואינו מחזור.

2. ריטב"א על בבא מציעא דף נה/א

הא דתנן האונאה ארבעה כסף. לסלע, דהיינו שתות, ובדין הוא דליתני האונאה שתות דהוי כללא דוקא לכל מילי, אלא דבאשיגרת לישן נקט לישנא דקתני לעיל:

3. ספר דבר יעקב

✓ הריטב"א מתרץ שהתנא כאן היה צריך לכתוב שיעור אונאה שתות, אלא בגלל שיגרת לישנא נקט לישנא דקתני לעיל [מט:], וכאילו קתני האונאה שתות.

4. ספר שערים מצויינים בהלכה

ומהא דלא מנה כאן מצות צדקה, מוכיח בתשו' מהרי"ל דיסקין (סי' כד בהג"ה) דמצות צדקה אינו תלוי בדין ממון, ואפי' נתן צדקה פחות משו"פ ג"כ יצא. וכבר העירו די"ל תנא

5. רמב"ם יד החזקה הלכות גניבה פרק א

(א) כל הגונב ממון משהו פרוטה ומעלה עובר על לא תעשה שנ' (ויקרא י"ט י"א) לא תגנבו ואין לוקין על לאו זה שהרי ניתן לתשלומין שהגנב חייבה אותו תורה לשלם ואחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון גוי עובד עבודה זרה ואחד הגונב את הגדול או את הקטן;
(ב) אסור לגנוב כל שהוא דין תורה ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב על מנת להחזיר או לגנוב על מנת לשלם הכל אסור שלא ריגיל עצמו בכך:

6. מגיד משנה על הלכות גניבה פרק א

[ב] אסור לגנוב וכו'. מפורש פ' ד' מיתות, ודין שוה פחות מפרוטה בממון כדין חצי שיעור באיסורין:

7. ספר החינוך - מצוה רכט

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [סנהדרין נ"ז ע"א] שאיסור דאורייתא לגזול אפילו בכל שהוא, אבל לאו דלא תגזול אינו חל אלא בשוה פרוטה, כי התורה לא תחייב אלא בדבר שהוא ממון, ופחות משהו פרוטה אינו נקרא ממון, אבל מבל מקום אסור הוא דבר תורה, כמו חצי שיעור שאין לוקין עליו והוא איסור דאורייתא:

8. ספר דבר יעקב

נחלקו הפוסקים אם הא דחצי שיעור אסור מה"ת הוי רק באיסורי אכילה, שהאוכל שני חצאי כזית בכדי אכילת פרס מצטרפים, או דהוי גם בשאר איסורים.

השאגת אריה [סימן פא] סוכר שלענין בל יראה
אין איסור בחצי כזית, חצצי שיעור אסור רק באיסורי
אכילה ששייך בהם צירוף של כדי אכילת פרס,
ואם יאכל עוד חצי כזית הוי חצי ראשון חלק
מהאיסור, ונחשב למפרע שחצי שיעור ראשון הוא
חלק מאכילת איסור.

רע"א [בגליון שו"ע או"ח סו"ס תמ"ד] כתב,
גם בחצי שיעור איכא בל יראה לדעת הרבה פוסקים.
בהג' דגול מרובה [על מג"א תמב"י] דן אם חצי
שיעור בחמץ אסור מה"ת או מדרבנן. הפרי מגדים
[פתיחה כוללת להל' פסח ח"א פ"א אות ת, וכן
במשב"ז תמב"ה] מביא בזה מחלוקת הפוסקים.

הקה"י [פס' סימן כא] מקשה על השאג"א
[שסוכר שרק באיסורי אכילה חצי שיעור נאסר
מה"ת], מדברי המ"מ שאוסר לענין גזילה. וכן קשה
מדברי רש"י שאוסר באיסורי שבת.
והרשב"א [ב"ק קה. ד"ה אע"פ] כתב אע"פ
שחיוב השבת גזילה הוי שוה פרוטה, מ"מ אסור

לגזול פחות משהו פרוטה, דאע"ג דממונא ליכא
צערא מיהא איכא, כלומר אע"פ שחיוב ממון אין
מ"מ אסור משום שגרים צער לנגזל, ומדלא אמר
משום שחצי שיעור אסור מה"ת משום שחזי
לאיצטרופי, משמע שחולק על המ"מ.

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

✓ **ונשבע** לו יוליכנו אחריו למדי. כתב הרמב"ם
(גזילה פ"ז ה"ח) דאם נשבע על שו"פ
ומעלה חייב לרדוף אחרי הבעלים עד שיחזיר
להם, אפילו הם באיי הים, מפני שכבר נתייאשו
מאחר שנשבע, ואינן באים עוד לתבעו. והתוס'
יו"ט מדייק מדברי הרמב"ם, דכאינו נשבע
אפילו להודיעו אינו צריך. ומשמע דבנשבע סגי
שמודיע. וכ"כ הסמ"ע (סי' שסד סק"ג) שיהיו
בידו עד שיבואו הבעלים מעצמן. וכ"מ מלשון
הטור (שם) דיודיענו לומר לו כך וכך גזלתך
בא וקחנו, ומפרש הסמ"ע דאין צריך לטפל
בשליחות הגזילה ולקבל עליו אחריות. אבל
הש"ך (סק"ו) כתב, דכוונת הרמב"ם דאף
שמודיעו אינו בא זה לתובעו, שחושב מאחר
שכבר נשבע ונתייאשתי לא יחזיר לי אע"פ
שמודיע לי, וצריך להוליך אחריו, ולא סגי
כשמודיע לו. ועיי' בדברינו במס' ב"ק (קג. ד"ה
יוליכנו). וע"ע בביאור הגר"א (שם).

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף נה: לרבות פחות משה פרוטה להשבון.
מכאן הביא ראייה בקובץ שיעורים
(ב"ק אות קיח) דאף להפוטרים מזיק בהקדש,
מ"מ יש לחייבו משום גזלן, ואין דין גזלן תלוי
במזיק, דהכא אמרי' שיש חיוב השבה בגזל
הקדש פחות משו"פ, אף דאין כאן חיוב
מעילה, נועי"ש שהביא גם ראייה להיפך דבמקום
דאין חיוב משום מזיק אין לחייבו גם משום גזלן.

11. ספר דבר יעקב

א] אם הוזקקו ב"ד לשה פרוטה גומרין אפ'

ואפשר לחקור מה החסרון שאין ב"ד יושב
פחות משו"פ, האם הוי דין בב"ד משום שהוי בזיון
לב"ד לישב על פחות מפרוטה, או שהוי דין בתביעה,
שלא מיקרי תביעת ממון כשאין בתביעה שו"פ.
ואפשר שבזה פליגי רש"י והריטב"א, הריטב"א
סובר שהוי דין בב"ד, ולכן אם בתחילה ישבו על
שו"פ יכולים לגמור, אבל תביעה אחרת אין מצטרפת
כיון שמ"מ הוי בזיון לב"ד לדון על פחות משו"פ,
ורש"י ס"ל שהוי דין בתביעה, ולכן כיון שמצטרף
לתביעה הראשונה דנים אע"פ שהוי דין חדש,
ואפשר לדחות.

לפחות משו"פ - רש"י מפרש אם ראובן תבע
משמעון שו"פ, וחזר שמעון ותבעו לראובן פחות
משו"פ לפני שב"ד הלכו משם, נזקקין לו. והריטב"א
מקשה דא"כ הוי דיון חדש, ולישנא דגמר דין משמע
שאינו דיון חדש. ולפי רש"י י"ל שאין כאן דין
חדש כיון שאם יוכה בדין צריכים ב"ד לנכות ממה
שחייבוהו תחילה.
והריטב"א והמאירי מפרשים אם הוזקקו ב"ד
לתביעה של פרוטה, אע"פ שמתברר אח"כ שהתביעה
אין בה פרוטה, גומרין את הדין.

12. דף על הדף בבא מציעא דף נה עמוד ב

בגמ': אם הוזקקו ב"ד לשו"פ גומרין אפילו לפחות משו"פ.

בחנוכת התורה (החדש) ביאר לפי זה מ"ש רש"י ר"פ נה שגזר דינם של אינשי דור המבול נחתם על "הגזל", ובקרא כתוב כי מלאה הארץ "חמס".

אלא דבמדרש ב"ר (ל"א ה') איתא דחמס הוא פחות משו"פ וגזל הוא שו"פ. ועיקר עונם היתה בשו"פ כדאיתא במדרש (שם) שאדם הי' יוצא עם קופה מלאה תורמוסין, וכל אחד הי' נוטל פחות משו"פ.

אלא שעל פחות משו"פ אין נענשים, אלא שלפעמים גם גזלו שו"פ, וממילא אף דאין נזקיין לפחות משו"פ כיון שכבר נזקקו לשו"פ גומרין את הדין גם בשו"פ.

לכן בקרא כתיב: קץ כל בשר בא לפני, כי מלאה הארץ "חמס" שזה הי' עיקר עונם בגזלם פחות משו"פ. אלא דקשה הא אין דנין בפמשו"פ.

לזה אמר רש"י: לא נחתם דינם אלא על "הגזל", שבשביל שגזלו שו"פ ונזקקו לדינם, כבר נענשו גם על הפחות משו"פ.

13. ספר שערים מצויינים בהלכה

דמאי משתלמת לכהנים וכו'. אבל שיטת הטור (י"ד סי' שלא) דתרומת מעשר של דמאי א"צ ליתנו לכהנים בחנם אלא מוכרו לו. ובמשל"מ (מעשר פ"ט ה"ב) האריך בזה, ועי"ש בשער המלך. ועי' בנפש חיה דלכאורה גם החומש א"צ ליתן לכהן בחנם, דלא חמור מעיקר התרומת מעשר דדמאי.

האוכל תרומת מעשר של דמאי. כתב המאירי, ולמדת ממשנה זו שתרומת מעשר של

14. פני יהושע מסכת בבא מציעא דף נה עמוד ב

בגמרא וכי עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה. פירוש דמאי עיקר הפרשתו אינו אלא מדרבנן דאע"ג דהוי ספק דאורייתא דקי"ל לחומרא מ"מ שאני הכא דרוב עמי הארץ מעשרין הם ומדאורייתא אזלינן בתר רובא אלא דחכמים חיישי הכא למיעוטא כיון שהוא מיעוט המצוי וכ"כ התוס' בפ"ק דשבת [י"ג ע"א ד"ה רבא]:

15. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף נה עמוד ב

מתני' חמשה חומשין הם האוכל תרומה ותרומת מעשר [ותרומת מעשר] של דמאי והחלה והבכורים. והני כולוהו חשיבי כחד דכולוהו אתו מחז שמא דכולוהו איקרו תרומה כדאיתא בקרא', דאמר מר (פסחים ל"ו ב') ותרומת ידך אלו הבכורים, וכי כתב רחמנא חומש בתרומה על כל שם תרומה כתביה, ואילו תרומת מעשר של דמאי מדרבנן הוא ועשאוהו לענין חומש כשל תורה, ולא קתני בדמאי תרומה גדולה לפי שאין צריך להפריש תרומה גדולה בדמאי שלא נחשדו בה עמי הארץ כדאיתא בסוף סוטה (מ"ה א'), והא דקתני בכל חד וחד מהני מילי הרי זה מוסיף חומש ולא מסתגי ליה דליתנינהו כולוהו וליתני בתר כולוהו הרי אלו מוסיפין חומש, איצטריך למיכתב הכי לפרושי לן דכל הני תרומות דמני לא חשיב להו אלא כחד, ולהכי קתני בכל חד מאידך נמי חומש באנפי נפשיה.

16. תוספות מסכת בבא מציעא דף נה עמוד ב

וכי עשו דבריהם כשל תורה - אע"ג דבכמה מקומות עשו אפ"ל יותר משל תורה [?] [1] היינו היכא דשייך לקנוס כדי לעשות סייג אבל הכא אפילו בתרומת מעשר ודאי לא הוה שייך למקנס חומש אם לא שאמרה תורה ולכך לא היה לקנוס בשל דמאי ומשני דה"נ עשו הולד ממזר אע"פ שאין סברא אלא משום דבאשת איש הולד ממזר.

17. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף נה עמוד ב

גמ' וכי עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה. פי' שתיקנו חומש באכילת תרומה של דמאי כמו בשל תורה, [2] ואע"ג דאיכא כמה מילי שעשו חכמים חיזוק לדבריהם קשיא ליה הא מפני שהיא גזירה הרבה לפנים משורת הדין דהא רוב עמי הארץ מעשרין הם, והיינו דמיתני לה מאידך דר"מ דהמביא גט דהיא נמי גזירה קלושה היא ואפילו הכי עשה בה ר"מ חיזוק כשל תורה להיות הולד ממזר מדבריהם כאילו היה גט פסול מן התורה דאיכא ממזר דאורייתא כנ"ל, אבל בתוספות פירשו וכי עשו חכמים חיזוק לדבריהם לענין חומש כשל תורה והא אשכחן מילי אחריני דמדרבנן שלא חייבו בהם חומש כעין של תורה, דהא שירי חטאות הפנימיות והחיצוניות שמועלין בהם מדרבנן כנהנה מן ההקדש דאורייתא ואפ"ה לא חייבו בהם חומש כעין דאורייתא, ופרקינן דהא מני ר"מ היא שמפריז מאד בשל דבריהם לעשותו כעין של תורה, ולא נהירא דאי האי קושיא בשיירי חטאות תליא הוה ליה לתלמודא לאיתויי הכא, לכך נראה כפי' הראשון, ולפי שיטת התוס' היה ראוי לפרש דסמך תלמודא בקושיא על מתניתין דמיתנין לעיל (נ"ד א') הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור, ומשום דמרגלא בפומין לעיל לענין חומש לא מיתנין לה, ופרקינן הא מני ר"מ היא כלומר ומתניתין דלעיל רבנן דפליגי עליה דר"מ, והיינו דלא אקשינן מההיא מתניתין בכולה סוגיין, משום דקושיין קמיתא עלה סמיכא, כנ"ל.

18. ספר דבר יעקב [3]

התוס' ר"פ [וכ"כ הריטב"א בשם תוס'] מתרץ שפריך דוקא לענין חומש כיון שמצינו מילי אחריני שרבנן לא חייבו בהם חומש, כגון חטאות הפנימיות והחיצוניות [יומא נט.]. שמועלים בהם מדרבנן וליכא חומש. ומשני התם לפי רבנן, והכא ר"מ היא שמחמיר מאוד בשל דבריהם לעשותו כמו של תורה ולכן סובר שאף הולד ממזר.

האם דמאי הוי איסור חפצא

עיין בחולין (ו.) דאיתא שם "אמר רבי זירא אפשר גזרו על התערובת דמאי, ומסתייעא מילתא דרב אסי למיכל איסורא, השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן." כלומר, שרבי זירא הביא ראיה שתערובת דמאי מותרת ממה שר' אסי אכלו. ואם באמת היתה אסורה הרי אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים.

ועיין באתוון דאורייתא (כלל ו) שהגאון רב יוסף ענגיל הסתפק לענין דמאי אם האיסור הוא רק אם הע"ה לא עישר, אבל אם באמת עישר הוי כנתכּוּיִן לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה. או דילמא אף אם באמת עישר, אסור לו משום שדמאי אסור בעצמו. ופשט ספיקו מהגמ' הנ"ל. דהיינו, אם דמאי אינו אסור אלא כשבאמת לא עישר הע"ה, איך ידעו שתערובת דמאי מותרת ממה שר' אסי אכלו ואין הקב"ה מביא תקלה ע"י. דילמא תערובת דמאי אסורה, אלא שנזדמן לר' אסי דמאי שבאמת עשרו אותו הע"ה. אלא ודאי שאף אם היה מעשר אותו הע"ה, עדיין הוא אסור משום דמאי, ומזה ידעו דתערובת דמאי מותרת ממה שאכלו ר' אסי, דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י.¹

והסביר באתוון דאורייתא שם דמכיון דרוב ע"ה מעשרין, אין איסור מה"ת לאוכלו, רק שרבנן גזרו על הדמאי, וכשגזרו על הדמאי הגזירה היתה, שכל פירות ע"ה הרי הם כטבל מדרבנן אף אם כבר עשרו. ובזה הסביר מאי דאיתא במנחות (לא.) שאפשר להפריש מדמאי על טבל מדרבנן ולא הוי מפטור על החיוב אפי' אם באמת עשרו הע"ה. וגם לא הוי מהחזיר על הפטור אף אם באמת לא עישר, שהרי רוב עמי הארץ מעשרין.²

ומדברי האתוון דאורייתא צ"ל דאיסור דמאי הוי איסור חפצא, דאל"ה איך הביאו ראיה ממה שאין הקב"ה מביא תקלה על ידו, והרי כתבו התוס' שאין שמירה זו אלא מאיסורי חפצא. וכן העיר

¹ עיין בקה"י (זרעים ד) שהעיר דבלא"ה הרי עבר על איסור, דכל שלא נזהר מן הספק מקרי עבירה בפנ"ע. אך כתב דשמא הכא לא שייך טענה זו כיון שלא ידע כלל, ואין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים בכה"ג.

² ויש לעיין בב"מ (נו.) שאסור לתרום מדמאי של ע"ה אחד על דמאי של ע"ה השני דילמא אחד תרום ואחד לא תרום. ועיין משנה למלך (הל' תרומות פרק ה הל' ה) שדן בשאלה זו.

ועיין בקהלות יעקב (זרעים ד) שהקשה מהא דתנן בדמאי (היא) שאין תורמין מן הדמאי על הדמאי, אלמא דמאי דינו כספק טבל. אך במנחות (לא.) מבואר שתורמין מן הדמאי על טבל מדרבנן, ומשמע שדמאי דינו כודאי חייב מדרבנן, ולא כספק טבל. ואיך מיישבים הסתירה בין המשנה שמשמע שדמאי הוא ספק טבל לגמ' מנחות שמשמע שהוא ודאי חייב מדרבנן. ותירץ דיש בדמאי ב' ענינים. הא' שתקנו בתורת דין מדרבנן על הדמאי שיהיה חייב בתו"מ בתורת ודאי. הב' התקנה היתה שדמאי דינו כספק טבל. כלומר, שדמאי הוא טבל מדרבנן בתורת ודאי, אך מתייחסים אליו כאילו הוא ספק טבל מה"ת. ולכן תורמין מן הדמאי על טבל מדרבנן, דכיון שיש ודאי חיוב מדרבנן להפריש מדמאי, הרי דינו כטבל מדרבנן. אולם, החיוב מדרבנן הוא בגדר חשש לאיסור טבל מה"ת, ולכן אין תורמין מן הדמאי על הדמאי, שאינו מספיק לפטור פירות דמאי ע"י הפרשה מן הדמאי דמכיון שאין זו הדרך לפטור ספק טבל, ה"ה שאין פוטרים דמאי הכי. ר"ל שמכיון שצריך להתייחס אליו כספק טבל, ואין פוטרים ספק טבל ע"י ספק טבל אחר, אין תורמין מן הדמאי על הדמאי.

ועיין בשבת (כג.) דאיתא שם "מתיב רב עמרם הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום ובין השמשות ואי אמרת כל מדרבנן בעי ברכה הכא כי קאי ערום היכי מברך והא בעינן והיה מחניך קדוש וליכא אמר אביי ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה והא יום טוב שני דספק דבריהם הוא ובעי ברכה התם כי היכי דלא לזילזולי בה רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן." כלומר, שרב עמרם הקשה על הא דמברכין על מצוות מדרבנן מהא דמשמע שאין מברכין על הפרשת דמאי (דאל"כ איך יכול להפריש ערום, הלוא א"א לברך). ותירץ אביי דאין מברכין אלא על דינים דרבנן שהם בתורת ודאי, אבל דינים דרבנן שהם משום ספק אין מברכין עליהם. ורבא תירץ דכיון דרוב ע"ה מעשרין, אין מברכין עליהם, דאף שמברכין על ספק דדבריהן, הכא אין כאן אפי' ספק.

והקשה הקה"י, דמשמע דבין לאביי ובין לרבא, אין הפרשת דמאי חיוב בתורת ודאי אלא בתורת ספק, או פחות מזה. ותירץ דאע"פ שהחיוב הוא בתורת ודאי, מ"מ יסוד התקנה היתה משום ספק. ולכן לא תקנו ברכה, דלא תקנו ברכות אלא כשיסוד התקנה היתה בתורת ודאי. משמע, דהא דאין מברכין על הדמאי הוא דין מסויים בהל' ברכות, ואין זה מראה פנים לדיני דמאי.

הקובץ שיעורים (קונטרס דברי סופרים סימן א' אות כו).³ ועיין בקובץ ביאורים שהוכיח מגמ' זו שאיסורים דרבנן הוי איסור חפצא ולא איסור גברא, דאל"ה לא היה שייך לומר שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י וכנ"ל.

ובקובץ שיעורים (שם) כתב:

וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דילמא באמת היה מעושר ומה שעבר על איסור של דבריהן הא לא חמיר איסורן מאיסור יוהכ"פ דלא עדיף לאו דלא תסור מלאו דיום הכפורים ומאי פריך ולפי הנ"ל ניחא דכיון שאסרו חכמים תערובת דמאי המאכל עצמו אסור כמו בטבל דאורייתא שהסכימה דעתן לדעת המקום והוא רצון ה' שיהו אסורין משום טבל.

כלומר, שכיון שאסרו חכמים את הדמאי, הרי "המאכל עצמו אסור כמו טבל דאורייתא." ר"ל שדמאי, וכן כמה וכמה איסורים מדרבנן הרי הם איסורי חפצא.

20. דף על הדף בבא מציעא דף נה עמוד ב

במשנה: חמשה חומשין הן וכו'.

בספר שערי תשובה (סי' מ"ז) כתב רב האי גאון בסדר פדיון הבן וז"ל, לאחר ל' יום חייב לפדותו מן הכהן בחמש סלעים, ואמרו רז"ל שאם עברו עליו ל' יום ולא פדאו, חייב להוסיף חומש עד שיגיע לעשרים דינרים ערביים של כסף יפה ע"כ.

ומביא הגאון בעל שואל ומשיב ז"ל בתשובתו שנדפסה בקובץ כרם שלמה (שנה כ' קו' ב' ע' ט):

ושאל על זה רב אחד, שאין שום מקום בש"ס שמחייב חומש לשוהה בנו ל' יום בלא פדיון, ועוד דלא מצינו בגמרא (ב"מ נ"ה ע"ב) רק חמשה חומשין. ואמת הדבר, שגם בהלכות גדולות בהל' בכורות, כתב חשבון כזה על פי הוספת חומש, אבל גם זה תמוה עכ"ד.

הנה מה שעירב הרב השואל דברי בעל הלכות גדולות ודברי רב האי גאון, הוא מפני שנעלם ממנו מקור הדברים על כן היו לאחזקים בידו, אולם באמת לא קרב זה אל זה, הבה"ג מיירי אף בכן שיפדה בזמנו, ובכל זאת חייב להוסיף חומש והוא מדמה פדיון הזה לפדיון קדשים. ורבינו הרמב"ן הלכות בכורות פ"ח הביא דברי הבה"ג, וכתב עליהם כי במח"כ טעות המה, דליכא תוספת חומש בפדיון הבן, וחמשה חומשין תנן במשנה. והביא בשם רב האי גאון שכתב ג"כ דדברי הבה"ג טעות הם, ועיין טו"ז (יו"ד סימן קל"ג ס"ק ו') שהקשה כעין זה לענין חמש פרוטות. ומ"ש בנקה"כ שם, במח"כ"ת לא ראה דברי התוס' בגיטין (י"ב ע"ב) ד"ה פחות מש"פ, ועיין שו"ת מהרי"ק (שורש קל"ג ענין ג') שהביא לו השואל לשון זה, והוא לא ידע כלל מקור הדבר, והקשה ג"כ קושיית הרמב"ן.

אמנם רב האי גאון בתשובה (סימן מ"ז) הביא, שאם עברו עליו למ"ד יום ולא פדאו חייב להוסיף חומש, וזה ענין אחר, כמ"ש הרב כנסת הגדולה ביו"ד (סימן ש"ח בהגהות הטור אות ט"ו בשם א"ח) דאם עבר יותר מלמ"ד יום ולא פדאו חייב להוסיף חומש, והמהרי"ט אלגאזי העיד שכן מצא בחידושי קדושין לאחד מהקדושים, וגם בארחות חיים עצמו ראה זאת, והוא מתורת קנס, וכן מצאתי בו (סימן צ"ד) ע"ש. ודו"ז הגאון סבא קדישא מו"ה יעב"ץ ז"ל בחלק השלישי הנקרא ברכות הורי, הביא בשם מהרי"ק שאם עבר יותר משלשים יום ולא פדאו מוסיף חומש וע"ש עוד מש"כ בזה ודפח"ח.

21. דף על הדף בבא מציעא דף נה עמוד ב

בגמ': יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם.

בבוצינא דנהורא מפרש מאמר זה על פי דרך המוסר, 'בפני נכתב ובפני נחתם', בפני האדם נכתבים ונחתמים כל מעשיו, וחכמת אדם תאיר פניו, או חלילה להיפך.

³ ויש להעיר על לשון הרב אלהנן שכתב " דכיון שאסרו חכמים תערובת דמאי המאכל עצמו אסור כמו בטבל דאורייתא שהסכימה דעתן לדעת המקום והוא רצון ה' שיהו אסורין משום טבל." בניגוד לזה, המשך חכמה כתב דאין איסורים דרבנן איסורי חפצא שמא לא כוונו חכמים לדעת המקום.